

Praktyczny system katalogowania podmiotów działających w ochronie zdrowia – informacja wstępna

iM-info

wydanie II zmodyfikowane

Opracował zespół prowadzony przez Witolda Reznera.
Członkowie zespołu: Olga Komendacka, Justyna Kosecka,
Katarzyna Surowiec, Barbara Walasek-Jarosz,
Ewa Bartosik, Wojciech Gutkowski, Anna Rezner

W ochronie zdrowia w Polsce działają liczne podmioty, które udzielają świadczeń zdrowotnych oraz innych świadczeń związanych z ochroną zdrowia. Duża część tych podmiotów charakteryzuje się złożoną, hierarchiczną strukturą, a każda jednostka w tej strukturze może udzielać różnego rodzaju świadczeń, co łączy się z wielowymiarowością ochrony zdrowia [1]. Wśród najważniejszych „graczy” w sektorze opieki zdrowotnej Folland i wsp. wyróżnili szpitale i opiekę długoterminową (domy opieki pielęgniarstwa, hospicja, domowa opieka zdrowotna, opieka nieformalna), praktykę lekarską, rynki pracy w opiece zdrowotnej oraz szkolenia zawodowe i przemysł farmaceutyczny [1, s. 515–665]. Czy ta lista jest wyczerpująca?

Zgodnie z naszą wiedzą w polskiej ochronie zdrowia nie istnieje spójny i precyzyjny system definicyjny obejmujący poszczególne typy podmiotów medycznych oraz rodzaje ich podjednostek czy komórek organizacyjnych. Odpowiednie przepisy dotyczące rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą zawierają co prawda zbiór nazw dla opisywanych typów i rodzajów twórców organizacyjnych w ochronie zdrowia oraz pełnionych przez nie funkcji, a także dziedzin, w których mogą działać, jednak brakuje skrupulatnych kryteriów dla nadawania tych nazw. W odniesieniu do definicji szpitala stwierdzono nawet swoistą „lukę definicyjną”, w której wypełnieniu ustawodawcy nie może zastąpić ani orzecznictwo, ani doktryna prawnicza [2].

Ten dość skomplikowany i w istotnej części nieuporządkowany system pojęciowy związany z ochroną zdrowia może stwarzać znaczne trudności informacyjne zarówno beneficjentom systemu, jak i twórczym go podmiotom, a także instytucji zaangażowanych w jego organizację. Obowiązujące przepisy tworzą ramy definicyjne, ale – nie tylko w naszej opinii – nie są wystarczające dla celów praktycznych, np. katalogowania wykorzystywanego w systemach informatycznych czy wyszukiwania informacji przez pacjentów [3]. Bez spójnego logicznie systemu katalogowania niemożliwe jest tworzenie systemów informatycznych, które zawierałyby kompletne informacje dotyczące świadczeń zdrowotnych w naszym kraju.

Proponowany system katalogowania podmiotów działających w ochronie zdrowia zakłada ustalenie wyczerpującego zbioru rozłącznych w stosunku do siebie kategorii, do których mogą należeć wszystkie podmioty funkcjonujące w systemie ochrony zdrowia i ich ewentualne podjednostki. Prace miały na celu stworzenie systemu definicji dostosowanego do praktycznych

realiów podmiotów funkcjonujących na rynku i udzielanych przez nich świadczeń. Autorzy niniejszego opracowania dołożyli wszelkich starań, aby system spełniał kryteria podziału logicznego. Przynależność do określonej kategorii zależy w pierwszym rzędzie od charakterystyki udzielanych świadczeń i opiera się na systemie definicji, które pozwalają na jednoznaczne przypisanie określonego tworu organizacyjnego do wybranej kategorii. System ten, będąc niejako równoległym uzupełnieniem istniejącego nazewnictwa, wprowadza pewną formę uporządkowania i może w znacznym stopniu ułatwiać orientację w systemie ochrony zdrowia. Proponowane rozwiązanie pozwala na identyfikację świadczeń udzielanych przez podmiot czy jego podjednostkę bez względu na przyjęte nazwy, formy czy struktury organizacyjne.

Przy tworzeniu systemu definicji, tam gdzie to było możliwe, wykorzystano terminy zapisane w obowiązujących przepisach. Kierowano się także wykładnią stosowaną powszechnie w praktyce. Jak już wspomniano, system tworzy lista definicji opierających się przede wszystkim na charakterystyce udzielanych świadczeń. W tym sensie koresponduje on z systemem stosowanym w poradniku NFZ [4]. Definicje podmiotów, których działalność opiera się na udzielaniu świadczeń przez profesjonalistów w ramach indywidualnej praktyki, konstruowano zgodnie ze standardowym podziałem tych profesjonalistów (lekarz – praktyka lekarska, lekarz stomatolog – praktyka stomatologa itp.). Jednym z ważniejszych aspektów, powtarzającym się w definicjach, jest również tryb udzielania świadczeń. W konstrukcji definicji wyróżniono dwa tryby udzielania świadczeń:

1) **tryb stacjonarny całodobowy** to sposób udzielania świadczeń polegający na tym, że pacjenci pozostają

pod całodobową (trwającą nieprzerwanie co najmniej 24 godziny) opieką profesjonalistów medycznych w budynku placówki;

2) **tryb ambulatoryjny** to każdy inny niż stacjonarny całodobowy sposób udzielania świadczeń. Tryb ambulatoryjny zawiera tryb ambulatoryjny dzienny, czyli taki rodzaj trybu ambulatoryjnego, w którym świadczenie trwa zwykle kilka godzin dziennie, najczęściej w kilkudniowej serii (niekoniecznie dzień po dniu), a pacjent podlega procedurze przyjęcia i wypisu z placówki po zakończeniu określonego ciągu udzielania świadczeń.

Używane w definicjach pojęcie profesjonalista medyczny odpowiada osobie wykonującej zawód medyczny rozumianej w świetle definicji z ustawy o działalności leczniczej z 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 112 poz. 654).

Ostatecznie przyjęto następujące definicje (kolejność jest zgodna z fazą projektowania systemu):

• PRAKTYKA LEKARSKA

Rodzaj działalności (indywidualna, najczęściej specjalistyczna praktyka), w ramach której lekarz udziela świadczeń jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki lekarskie klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA STOMATOLOGA

Rodzaj działalności (indywidualna, często specjalistyczna praktyka), w ramach której lekarz stomatolog udziela świadczeń jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki lekarzy stomatologów klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA PIELEŃNIARSKA

Rodzaj działalności (indywidualna, często specjalistyczna praktyka), w ramach której pielęgniarka udziela świadczeń jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki pielęgniarskie klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA FIZJOTERAPEUTY

Rodzaj działalności (indywidualna praktyka), w ramach której fizjoterapeuta udziela świadczeń z zakresu fizjoterapii/rehabilitacji leczniczej jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki fizjoterapeutów klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA LOGOPEDY

Rodzaj działalności (indywidualna praktyka), w ramach której logopeda udziela świadczeń z zakresu logopedii jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki logopedów klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA PSYCHOLOGA/ PSYCHOTERAPEUTY

Rodzaj działalności (indywidualna praktyka), w ramach której psycholog/psychoterapeuta udziela świadczeń z zakresu psychologii/psychoterapii jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki psychologów/

psychoterapeutów klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA POŁOŻNEJ

Rodzaj działalności (indywidualna praktyka, często specjalistyczna), w ramach której położna udziela świadczeń jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki położnych klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRAKTYKA DIETETYKA

Rodzaj działalności (indywidualna praktyka), w ramach której profesjonalista medyczny inny niż lekarz udziela świadczeń z zakresu dietetyki jako samodzielny podmiot. Grupowe praktyki profesjonalistów udzielających świadczeń z zakresu dietetyki klasyfikowane są jako przychodnie/centra medyczne.

• PRZYCHODNIA/CENTRUM MEDYCZNE

Podmiot składający się najczęściej z podjednostek, np. poradni, pracowni, w którym udzielane mogą być różnego rodzaju świadczenia zdrowotne realizowane głównie w trybie ambulatoryjnym oraz na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• SZPITAL

Podmiot posiadający bezpośrednio podlegające mu podjednostki (głównie oddziały leczenia stacjonarnego), w których udzielane są świadczenia zdrowotne w trybie stacjonarnym całodobowym, niebędący szpitalem uzdrowiskowym, zakładem opiekuńczo-leczniczym, zakładem pielęgnacyjno-opiekuńczym, hospicjum, ośrodkiem leczenia uzależnień oraz przychodnią/centrum medycznym posiadającym w swej strukturze oddział leczenia stacjonarnego. Szpital może posiadać w swej strukturze wyżej wymienione oraz inne typy podmiotów (np. przychodnie, jednostki diagnostyczne).

• ODDZIAŁ LECZENIA STACJONARNEGO

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia zdrowotne głównie w trybie stacjonarnym całodobowym.

• ODDZIAŁ/OŚRODEK LECZENIA DZIENNEGO

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia zdrowotne głównie w trybie ambulatoryjnym dziennym. Podmiot może świadczyć usługi na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• ODDZIAŁ/OŚRODEK LECZENIA JEDNEGO DNIA

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia zabiegowe głównie w trybie ambulatoryjnym (oraz czasami w trybie stacjonarnym całodobowym), a którego celem jest wykonanie u pacjenta określonej procedury zabiegowej, głównie chirurgicznej, w minimalnym czasie, najlepiej nieprzekraczającym 24 godzin od przyjęcia do wypisu pacjenta.

• PORADNIA

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia w formie porad lekarzy i innych profesjonalistów medycznych.

nych realizowane w trybie ambulatoryjnym oraz na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• DZIAŁ/PRACOWNIA FIZJOTERAPII (REHABILITACJI)

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia z zakresu fizjoterapii/rehabilitacji leczniczej realizowane w trybie ambulatoryjnym, w tym w warunkach domowych, oraz na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• SAMODZIELNA PLACÓWKA DIAGNOSTYCZNA

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia głównie z zakresu diagnostyki (obrazowej, laboratoryjnej, histopatologicznej i innej, np. EKG, EEG, audiometria, spirometria), który funkcjonuje samodzielnie, tzn. nie jest podjednostką innej placówki medycznej (np. szpitala czy przychodni/centrum medycznego).

• JEDNOSTKA DIAGNOSTYCZNA

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia głównie z zakresu diagnostyki (obrazowej, laboratoryjnej, histopatologicznej i innej, np. EKG, EEG, audiometria, spirometria), który funkcjonuje jako podjednostka innej placówki medycznej (np. szpitala czy przychodni/centrum medycznego).

• ZAKŁAD OPIEKUŃCZO-LECZNICZY

Podmiot, w którym w trybie stacjonarnym całodobowym udzielane są świadczenia z zakresu opieki długoterminowej obejmujące głównie leczenie osób niewymagających hospitalizacji na oddziale leczenia stacjonarnego szpitala oraz ich pielęgnację i rehabilitację.

• ZAKŁAD PIELĘGNACYJNO-OPIEKUŃCZY

Podmiot, w którym w trybie stacjonarnym całodobowym udzielane są świadczenia z zakresu opieki długoterminowej obejmujące głównie opiekę, pielęgnację i rehabilitację osób niewymagających hospitalizacji na oddziale leczenia stacjonarnego szpitala.

• SANATORIUM

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia głównie z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego (zabiegi przyrodolecznicze, fizykoterapeutyczne, kinezyterapeutyczne) realizowane w trybie stacjonarnym całodobowym z zapewnieniem opieki lekarskiej i wynikającej z obowiązku ustawowego całodobowej opieki pielęgniarzkiej.

• SZPITAL UZDROWISKOWY

Podmiot posiadający podjednostki, w których udzielane są świadczenia głównie z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego (zabiegi przyrodolecznicze, fizykoterapeutyczne, kinezyterapeutyczne) oraz leczenia farmakologicznego realizowane w trybie stacjonarnym całodobowym z zapewnieniem całodobowej opieki lekarskiej i pielęgniarzkiej wynikającej z obowiązku ustawowego.

• PRZYCHODNIA UZDROWISKOWA

Podmiot składający się najczęściej z podjednostek, np. poradni, pracowni, w których udzielane są świadczenia związane głównie z leczeniem uzdrowiskowym realizowane w trybie ambulatoryjnym oraz na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• ZAKŁAD PRZYRODOLECZNICZY

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia zabiegowe związane głównie z leczeniem uzdrowiskowym (zabiegi przyrodolecznicze, fizykoterapeutyczne, kinezyterapeutyczne) realizowane w trybie ambulatoryjnym oraz na rzecz jednostek udzielających świadczeń w trybie stacjonarnym całodobowym.

• PLACÓWKA TRANSPORTU SANITARNEGO I RATOWNICTWA

Podmiot, który świadczy usługi głównie z zakresu transportu sanitarnego i/lub ratownictwa.

• APTEKA

Definicja obejmuje zarówno aptekę, jak i punkt apteczny.

Apteka to podmiot zajmujący się głównie wydawaniem leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych objętych refundacją, sporządzaniem leków recepturowych i leków aptecznych oraz udzielaniem informacji o produktach leczniczych i wyrobach medycznych.

Punkt apteczny to podmiot, który prowadzi obrót detaliczny produktami leczniczymi z wyłączeniem leków określonych w odpowiednich przepisach. Może zostać usytuowany jedynie na terenie wiejskim, jeżeli w danej wsi nie jest już prowadzona apteka ogólnodostępna.

• SKLEP/HURTOWNIA ZWIĄZANA Z OCHRONĄ ZDROWIA

Podmiot, który oferuje świadczenia zdrowotne rzeczowe głównie w postaci środków pomocniczych, przedmiotów ortopedycznych, sprzętu medycznego i produktów zielarskich oraz artykuły spożywcze spełniające określone funkcje zdrowotne (m.in. artykuły ekologiczne, bezglutenowe, bezcukrowe, wegańskie).

• PRACOWNIA PROTETYCZNA

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia zdrowotne wyłącznie z zakresu protetyki (tzn. z wyłączeniem gabinetów stomatologicznych, w których realizowane są świadczenia z zakresu protetyki).

• SALON OPTYCZNY

Podmiot, który świadczy usługi z zakresu doboru i sprzedaży w szczególności: okularów korekcyjnych, przeciwsłonecznych, soczewek oraz pomocy wzrokowych.

• SZKOŁA RODZENIA

Podmiot świadczący usługi z zakresu przygotowania kobiet ciężarnych i ich partnerów do porodu i opieki nad noworodkiem.

• OŚRODEK LECZENIA UZALEŻNIEŃ

Podmiot posiadający podjednostki, w których udzielane są świadczenia głównie z zakresu diagnostyki, terapii i leczenia uzależnień realizowane w trybie stacjonarnym całodobowym (np. oddziały leczenia stacjonarnego) oraz w trybie ambulatoryjnym (np. przychodnie, poradnie, jednostki diagnostyczne), w tym w trybie ambulatoryjnym dziennym oraz w trybie ambulatoryjnym realizowanym w warunkach domowych.

• HOSTEL TERAPEUTYCZNY

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia głównie z zakresu leczenia uzależnień oraz zaburzeń psychicznych realizowane w trybie stacjonarnym całodobowym. Najczęściej jest to podjednostka placówki leczenia uzależnień.

• HOSPICJUM

Podmiot, w którym udzielane są głównie świadczenia z zakresu leczenia i opieki medycznej nad pacjentami chorującymi na nieuleczalne, niepoddające się leczeniu przyczynowemu, postępujące choroby, głównie w schyłkowym okresie życia tych osób, realizowane w trybie stacjonarnym całodobowym oraz ambulatoryjnym, w tym w trybie ambulatoryjnym w warunkach domowych.

• JEDNOSTKA OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ

Podmiot, w którym udzielane są świadczenia z zakresu opieki długoterminowej realizowane jedynie w domu pacjenta.

• FUNDACJA/STOWARZYSZENIE działające w obszarze ochrony zdrowia.

Taka fundacja lub stowarzyszenie, które służy pomocą w sferze ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz może udzielać świadczeń zdrowotnych poprzez swoje podjednostki.

• INNA JEDNOSTKA

Podmiot będący podjednostką innego podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych, którego charakter działalności i udzielane świadczenia/procedury nie pozwalają na przypisanie do pozostałych, zdefiniowanych typów.

Mogą to być: punkty pobrań, punkty socjalne, punkty informacyjne, gabinety szczepień, gabinety zabiegowe, pracownie optometryczne itp.

• INNA PLACÓWKA

Podmiot, który udziela świadczeń zdrowotnych samodzielnie (tzn. nie poprzez podjednostki organizacyjne) oraz w określonych przypadkach dodatkowo po-

przez swoje podjednostki, a charakter jego działalności i udzielane świadczenia nie pozwalają na przypisanie go do pozostałych, zdefiniowanych typów.

Mogą to być np. centra krwiodawstwa.

• ZESPÓŁ JEDNOSTEK

Twór organizacyjny udzielający świadczeń zdrowotnych zawsze poprzez podjednostki, którego charakter działalności i udzielane świadczenia nie pozwalają na przypisanie do pozostałych, zdefiniowanych typów.

Mogą to być na przykład firmy, które w swojej strukturze organizacyjnej mają liczne podmioty udzielające świadczeń medycznych (np. firma tworząca sieć szpitali i/lub przychodni/centrów medycznych).

Przedstawiony potencjalny system katalogowania podmiotów działających w ochronie zdrowia, którego źródła definicji podano w szerszym opracowaniu, jest propozycją wypełnienia luki informacyjnej dla potrzeb skonstruowania systemu informacji dotyczącej świadczeń medycznych o wysokiej jakości, usprawniającego obieg rzetelnej, aktualnej informacji przetwarzanej na stronie internetowej, by usprawnić pracę lekarzy i innych specjalistów medycznych i nie dezinformować pacjentów. Tworzy on także podstawy do zarządzania lukami informacji i asymetrią informacji w sektorze zdrowia, jako immanentnymi cechami tego obszaru [1, s. 353]. Nasza propozycja powinna podlegać ocenie jak najszerszego grona fachowców. Dlatego mile widziane są wszelkie informacje i uwagi związane z potencjalnym korzystaniem z systemu, szczególnie te konstruktywnie krytyczne. Autorzy proszą o kierowanie ich na adres prowadzącego zespół:

dr n. med. Witold Reznier
Centrum Medyczne Zdrowie, ul. Warszawska 34, Kielce
e-mail: witekrezner@wp.pl

W wydaniu drugim, po uwzględnieniu uwag zebranych po publikacji pierwszego wydania, zmodyfikowano wstęp artykułu, biorąc pod uwagę przepisy dotyczące rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą. Zmodyfikowano także nieznacznie definicje szpitala, oddziału leczenia stacjonarnego, oddziału/ośrodka leczenia jednego dnia, działu/pracowni fizjoterapii (rehabilitacji), sanatorium, ośrodka leczenia uzależnień oraz fundacji/stowarzyszenia.

Zmieniono również jedno ze zdań podsumowujących artykuł.

Piśmiennictwo

1. Folland S., Goodman A.C., Stano M. Ekonomia zdrowia i opieki zdrowotnej. Redakcja naukowa wydania polskiego Jadwiga Suchecka. Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa 2011.
2. Dercz M., Rek T. Ustawa o działalności leczniczej. Komentarz. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012.
3. Wojczyńska M., Szloser M. Źródła informacji medycznej w Internecie. Seniorzy w bibliotekach – projekty. Badania, teorie, wizje 2008; 7.
4. Narodowy Fundusz Zdrowia, Świętokrzyski Oddział Wojewódzki w Kielcach. Jak i gdzie leczyć się bezpłatnie. Poradnik Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ dla pacjentów korzystających ze świadczeń opieki zdrowotnej, Kielce 2014.